

การสมาคม

ว่าด้วยขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ใช้กันอยู่
หรือที่ควรใช้ในเวลานี้

395
02511

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ ของท่านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี	ก
คำนำ ของผู้เรียบเรียงในการพิมพ์ครั้งที่ ๒	ข
บทที่ ๑ การเคารพ	๑
ก. การถวายบังคม	๑
ข. การกราบพระ	๑
ค. การหมอบกราบ	๒
ฅ. การไหว้	๒
ง. การคำนับ	๒
จ. การเปิดหมวก	๓
บทที่ ๒ การเลือกผูกมิตร	๖
ก. ลักษณะของมิตรโดยทั่วไป	๖
ข. การประคองความสามัคคี	๗
บทที่ ๓ การเยี่ยม	๘
ก. การเยี่ยมคำนับ	๘
ข. การเยี่ยมเพื่อผูกมิตร	๘
ค. การเยี่ยมในยามป่วยไข้ได้ทุกข์	๙
ฅ. การถือสมุดช่วยความจำ	๙
บทที่ ๔ นามบัตร	๑๑
ก. นามบัตรสำหรับสตรี	๑๑
๑. สตรีที่เป็นสาว	๑๒
๒. สตรีที่ผ่านการสมรสแล้ว	๑๒
๓. สตรีม่าย	๑๓
ข. นามบัตรสำหรับสุภาพบุรุษ	๑๔
บทที่ ๕ การแนะนำให้รู้จักกัน	๑๕
บทที่ ๖ ศิลธรรมและมารยาท	๑๘
ก. ศิล	๑๘
ข. ธรรม	๑๘
ค. ศิลและธรรมรวมกัน	๑๙

	หน้า
ผ. มรรยาท	๑๙
ง. การปฏิบัติต่อคนทั่วไป	๒๐
จ. การปฏิบัติต่อบุคคลต่างเพศ	๒๓
๑. ชายต่อหญิง	๒๔
๒. สุภาพบุรุษ	๒๔
๓. หญิงต่อชาย	๒๕
๔. สุภาพสตรี	๒๖
ฉ. การปฏิบัติต่อผู้ใหญ่และผู้เยาว์	๓๓
๑. ผู้อยู่ได้บังคับ	๓๓
๒. ผู้มีหน้าที่บังคับบัญชา	๓๕
๓. คำสั่ง	๓๖
ช. การปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง	๓๗
ซ. การปฏิบัติและวางตนในที่ประชุมชน	๓๘
๑. เวลาไปดูละครหรือฟังดนตรี	๓๘
๒. เวลาดูหนังเสียง หรือละคร	๓๘
๓. หลักการสนทนาในที่ประชุม	๓๙
๔. ลักษณะการสนทนา	๔๐
๕. การไปในงานที่รื่นเริงทั้งปวง	๔๒
ฅ. การสูบบุหรี่	๔๒
ญ. การเขี้ยวบุรี	๔๓
บทที่ ๗ การต้อนรับ	๔๔
ก. การสนทนา	๔๕
ข. การให้ความสะดวกแก่แขก	๔๖
ค. การฝึกคนใช้	๔๗
บทที่ ๘ การเลี้ยงอาหาร	๔๙
ก. การเลี้ยงอาหารอย่างไทย	๔๙
๑. การเลี้ยงอย่างผู้รับประทานนั่งกับพื้นมีสำรับเรียงตัว	๔๙
๒. การเลี้ยงอย่างวิธีนั่งกับพื้นรวมกันเป็นวง	๕๐
๓. การเลี้ยงอย่างวิธีนั่งโต๊ะ	๕๒
๔. การเลี้ยงเวลาไปเที่ยว	๕๓
๕. การเลี้ยงด้วยวิธีออกร้าน	๕๔

	หน้า
๖. การเลี้ยงอาหารแบบจีน	๕๔
๗. การเลี้ยงข้าวแช่	๕๔
ข. การเลี้ยงอย่างแบบชาวฮังการี	๕๕
๑. การเลี้ยงดินเนอร์	๕๕
การเชิญ	๕๖
การตอบรับ	๕๖
เครื่องใช้สำหรับโต๊ะดินเนอร์	๕๗
การจัดโต๊ะดินเนอร์	๕๗
การวางเครื่องใช้สำหรับคนรับประทานอาหารคนหนึ่ง ๆ	๕๘
แขก	๕๙
การนั่งโต๊ะดินเนอร์	๖๐
วิธีแจกอาหาร	๖๑
การลา	๖๒
คนใช้ในการเลี้ยง	๖๒
๒. การเลี้ยงสันดอน	๖๒
๓. การเลี้ยงเบร็กฟาสต์	๖๔
ค. มรรยาทในการนั่งโต๊ะ	๖๔
๑. มรรยาทสำหรับผู้นั่งโต๊ะ	๖๕
๒. วิธีใช้เครื่องโต๊ะ	๖๗
๓. การอำนวยการ	๖๘
ฅ. ลักษณะการดื่มและการใช้เหล้าชนิดต่าง ๆ	๖๙
บทที่ ๔ การแต่งกายไปในงานและโอกาสต่าง ๆ	๗๒
ก. การไปในงานพิธี	๗๒
๑. ไปอย่างแขก	๗๒
๒. ไปอย่างกันเอง	๗๔
๓. การแต่งเครื่องเพชรพลอย	๗๔
ข. การไปในงานศพ	๗๔
ค. ระเบียบการไว้ทุกข์	๗๗
ฅ. การแต่งกายโดยธรรมดา	๗๗
/บทที่ ๑๐ การให้ของสินน้ำใจ	๘๐
ก. การให้ของกำนัล	๘๐
ข. การให้ของฝาก	๘๐

	หน้า
ค. การให้ของขวัญ	๘๑
บทที่ ๑๑ การออกบัตรเชิญและตอบ	๘๗
ก. หลักทั่วไป	๘๗
ข. บัตรเชิญสำหรับการต่าง ๆ	๘๗
ค. การตอบบัตร	๙๓
บทที่ ๑๒ การเขียนและใช้คำพูดต่อบุคคลชั้นต่าง ๆ	๙๔
๑. จดหมายเป็นงานเป็นการ	๙๕
๒. จดหมายส่วนตัว	๙๕
๓. จดหมายระหว่างคู่รัก	๙๗
๔. หนังสือราชการ	๙๗
๕. การจำหน้าซอง	๙๗
ก. แบบการเขียนที่ใช้ในราชการทั่ว ๆ ไป	๙๘
ข. หลักการใช้คำพูดกับบุคคลชั้นต่าง ๆ	๑๐๐
ค. แบบใช้ออกนามบุคคลชั้นต่าง ๆ	๑๐๒
บทที่ ๑๓ การเลือกคู่	๑๐๔
ก. การเลือกคู่ตามความตกลงใจของผู้ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่าย	๑๐๕
๑. ทางที่ดี	๑๐๕
๒. ทางที่ไม่ดี	๑๐๖
ข. การเลือกคู่เอาเองตามลำพัง	๑๐๖
๑. ทางที่ดี	๑๐๖
๒. ทางที่ไม่ดี	๑๐๖
ค. หลักแนะนำในการออกเรือน	๑๐๗
๑. อย่าเห็นแก่ยศศักดิ์และทรัพย์สินสมบัติ	๑๐๗
๒. ทำอย่างไรจึงจะทราบว่าผู้ที่ตนเลือกมีลักษณะเหมาะสมกับ อัธยาศัยของตนแล้ว	๑๐๘
๓. วัยอันควรแก่การมีคู่	๑๐๘
๔. ทนรอนที่จะเสี่ยงกันต่อไป	๑๐๙
๕. ผู้ปกครองของหญิงควรปฏิบัติอย่างไร	๑๐๙
๖. ต้องไม่เป็นผู้ที่สืบสายโลหิตเดียวกัน	๑๑๐
๗. ต้องเป็นผู้ปราศจากโรคพันธุกรรมและโรคติดต่อ	๑๑๐
บทที่ ๑๔ การปฏิบัติในระหว่างครอบครัว	๑๑๑
ก. ลักษณะของคู่สามีภรรยา	๑๑๑

	หน้า
๑. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้นำ	๑๑๑
๒. อะลุ่มอล่วยถ้อยที่ถ้อยอาศัยและผ่อนปรนกัน	๑๑๒
๓. ต่างดำเนินความคิดเห็นไปคนละรูป	๑๑๓
ข. การควรปฏิบัติของคู่สามีภรรยา	๑๑๓
๑. หลักที่สามีควรปฏิบัติต่อภรรยา	๑๑๓
*๒. หลักที่ภรรยาควรปฏิบัติและบำรุงสามี	๑๑๔
ค. การภายในครอบครัวกล่าวโดยทั่วไป	๑๑๖
ฅ. หน้าที่คนในบ้านและการฝึก กับจรรยาคนใช้	๑๑๘
ง. เครือญาติภายในครอบครัว	๑๒๘
๑. บุตรชาย	๑๒๘
๒. บุตรสาว	๑๒๙
๓. ญาติผู้ใหญ่	๑๓๐
๔. คนที่อยู่ร่วมบ้านทุกคน	๑๓๐
๕. แม่บ้าน	๑๓๐
จ. การป่วยไข้	๑๓๐
๑. ห้องคนไข้ที่บ้าน	๑๓๑
๒. การเยี่ยมไข้	๑๓๑
๓. โรคติดต่อ	๑๓๒
ฉ. การตาย	๑๓๒
๑. การตายด้วยโรคธรรมดา	๑๓๒
๒. การตายด้วยโรคติดต่อ	๑๓๓
๓. การเก็บศพ	๑๓๓
๔. การทำบุญเผาศพ	๑๓๓
เรื่องระเบียบการแต่งกายของสตรี	๑๓๔
การใช้ระเบียบ	๑๓๔
ความหมายของเครื่องแต่งกาย	๑๓๔
ประเภทของเครื่องแต่งกาย	๑๓๔
เครื่องแต่งกายสำหรับงานในพระที่นั่ง	๑๓๔
เครื่องแต่งกายสำหรับงานนอกพระที่นั่ง	๑๓๕
เครื่องแต่งกายธรรมดา	๑๓๕
ลักษณะของหมวก	๑๓๖
การทำความเคารพ	๑๓๖
	๑๓๗

